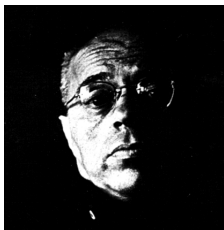

Cave Internetum

— • Станислав Лем • — — • преведе Силвана Миланова • —

Получих от Виена писмо, чиито автори бяха обърнали внимание на една мисъл, из-

казана в интервюто ми за списание “Шпигел” на тема антиматерията. Там аз казах - може би малко лекомислено - че се боя далеч по-малко от антиматерията, отколкото от Интернет. Това ги заинтересувало, тъй като всички са очаровани от Интернет и смятат, че занапред няма да правим нищо друго, освен да плаваме насам-натам из мрежите му. Затова ще се опитам - малко преждевременно, надничайки в бъдещето, да подбера аргументи, които да потвърдят тази моя мисъл. Интернет ми изглежда едно от онези явления от чисто технологичен характер, чийто светъл “аверс” е широко рекламиран и затова се вижда далеч по-добре от мрачния му “реверс”. Като модел - разбира се, примитивен - ще взема една огромна железопътна гара с мравуняка от пътища, водещи в различни посоки, със стрелките, разклоненията и всички останали атри-

бути. От гарата тръгват стотици влакове. Идеята, че те могат да бъдат натоварени само със сено, кълчища или грах със зеле, ми се струва безсмислена. Важно е какво карат и на кого. В този смисъл Интернет е осъществяване на една чисто комуникационна мечта, но на практика всичко е далеч по-сложно. Научните институти, университетите, големите редакции и информационните агенции без съмнение имат голяма изгода от мрежата, но ефективното ѝ използване е възможно само в повече или по-малко затворена система. А ако вместо това системата е открита, както се планира, и върху мрежата на Интернет не действат никакви ограничения, няма никакъв център или контрол (не смея да си послужа с думата “цензура”), тогава ни заплашва не някаква си там порнография, а направо се открива огромно криминогенно пространство. Скоро всеки, който има модем, телефон и компютър, ще може да говори когато и с когото си поиска, което веднага ще бъде използвано от какви ли не банди, терористи, мафията... Чрез мрежата може (и специалистите го правят) да се крадат информационни тайни или

номера на кредитни карти, с една дума, да се вършат широкомащабни мошеничества. Мълниеносно-то предаване на данни от единия край на земята до другия без всякакъв контрол може да предизвика треска в банковите курсове. Аз, уви, не вярвам, че *anima naturaliter christiana est* (природосъобразният живот е християнски). Опитът учи, че наистина по-скоро човек за човека е вълк. Много ми се иска да няма такова широко отваряне на всички врати, да съществува някакъв контрол над тази мрежа. Така например немците са направили опит - вярно, доста беззъб - да изключат от мрежата някои теми като народния социализъм или тероризма. Интернет, както и телефонната мрежа, сам по себе си не притежава разум. За него вестта, че върху Япония са паднали десет атомни бомби, не е по-важна от информацията, че на някоя домакиня се развалили яйцата в килера. Чел съм последните изказвания на някои ентузиазирани привърженици на Интернет за възможността да се извършват хирургични операции в дебрите на африканския буш: те ще се осъществяват от местни лекари, но под ръководството на гениален американски хирург, който ще седи в кабинета си на друг континент. Тук обаче нещо се губи - например, ако при някой болен от захарен диабет дойде стар опитен лекар, цяла ходеща енциклопедия,

той веднага ще усети леката миризма на ацетон, която се образува при това заболяване. Интернет не предава никакви миризми и интуитивното знание на опитния лекар слиза от сцената. Повечето хора, впрочем, смятат обекта на разговора за някаква шега или игра - толкова е мило да се свържеш с някой познат и да си поговориш с него, без да ставаш от бюрото. По този начин Интернет се превръща в разновидност на клетъчен телефон, който обхваща цялото земно кълбо. Тук изниква поредното възражение, толкова банално, че дори не ми се иска да говоря за него - за да използваш мрежата, трябва да знаеш латинската азбука и английски. Тайландецът или славянинът, ползващ кирилица, няма как да се вмъкнат в Интернет със своя език, а няма и превеждащо устройство. Така че, братлета, първо научете английски! Настъпва разделение на земното население на такива, които знаят този език, и такива, които не го знаят. Тази англизация се разпространява все по-широко и ме безпокои не само по лингвистични съображения. Тук става дума за технология, която поставя в привилегировано положение едни, а други оставя зад борда. Възникват и чисто технически проблеми. Отделните адреси в Интернет се означават чрез безсмислена комбинация от букви и цифри. Докато ставаше дума за

няколко хиляди адреса, те можеха да се съберат в една книга. Днес обаче се говори за около четиридесет милиона - и това вече дори не е енциклопедия, а цяла библиотека. На времето в "Оглед на място" бях измислил "разстоянчици", измерващи информацията с разстоянието, което трябва да изминеш, за да разбереш, например, къде някой си е направил едипакво си. Така, както пред стените на големите електроцентрали са разположени филтри, предпазващи от замърсяване, и Интернет трябва да се защитава от информационната тиня. Ще дам съвсем второстепенен пример: едно специализирано американско издание ме помоли за статия на тема разумните работи. Написах на полски защо съществуването на разумни работи е невъзможно, а един канадски поляк от университета "Макгил" в Монреал преведе текста на английски. Аз го помолих за тази услуга с факс, а той ми отговори по електронната поща. Самият отговор беше кратък, затова пък адресът и другите данни, благодарение на които писмото беше успяло да стигне до секретаря ми, бяха два пъти по-дълги. А твърдението, че Интернет може да замени книгите, библиотеките, читалните, звучи като сквернословие. Все едно някой да се ожени от разстояние, ко-

гато булката му е на другия край на света. Все пак книгата не е обикновен предмет - иска ти се да я вземеш в ръце, да я разлистиш, както съм го правил с довоенното издание на "С огън и меч". Освен това мисля, че съществуват опасности, за които още нямаме никаква представа. Когато се появил първият автомобил, също не са могли да предвидят какво ще стане с развитието на механизацията. Всяка технология си има своите тъмни страни, които в самото начало са непредсказуеми. Не отричам очевидните положителни страни на Интернет. Обещават, че чрез него ще получим достъп до виртуалната реалност. Никой не пише достатъчно пълно за свързаните с него опасности. Имам сериозни опасения, че основната сила, която привежда Интернет в движение днес, е едрият капитал. Инвеститорите очакват големи печалби, оттук е и желанието да убедят всички ни, че когато се включим в мрежата, ще настъпи най-щастливата епоха в живота ни. Аз, напротив, виждам множество опасности, макар че дори не съм се докоснал до сферата на политиката, която в дадения случай има огромно значение. Така че, не *save sanem**, а *save Internetum* - за това ми е приказката.

* *save sanem* - бой се от кучето - бел.авт.